

Wiisauden Waellus

Maan päällä.

J. L. Juteinin

Rirjoittama.

Wiipurissa

A. Cedermallerin Kirja-painosta

wuonna 1826.

Esi puhe.

Tämä kirjoitus oli minulta ensin runoksi aivottu; mutta ajatus lensi komin kiireesti, jolle Väinämöisen laapu olisi rasitus ollut. Ainetta lähemmin tutkien, ei tarvittu tässä runon liehuvaista puuha, engä tahtonut minä Wiisautta, heikunaisen naisen mukaan, turhalla koreudella kaunistella; kllä hän on kaunis itsestänsä walaisessa vaatteessa.

Pää on wailla wiisautta,
wailla rinda rakkautta,
Eusa walda isäryyden
häwittääpi hywyyden.

Urwelbaisa ihmishyden alkua, luullaan
itäisen lämbymän maan olleen Paradiisin
paikkana, johon Luoja ihmisen alussa a-
setti.

Koska nyt Wiisauus on kallis omai-
suus ihmisellä, jolla hän itsensä arwoon
ylendää, ja jota paitsi hän on waan luon-
do-kappaleen wertainen, niin luullaan
myös Wiisauden siellä alkunsa saaneen,
ehkä kaikki maat, kylmät ja lämbymät,
ovat hänelle yhtäläiset, eikä tarwitse muu-
ta kuin sydämen lämmindä ja hartautta
hywyyteen.

Me tiedämme, että järki ja ymmär-
rys ovat wiisauden omaisuudet, jotka
myös ovat ihmishyden hyvät heimolaiset
ja hyödyttäjät. Tästä wahvistuu enem-
män luulo, että jos ihminen on saanut
alkunsa itä-maalla, on Wiisaudengin syn-
dy siellä etsittävä. Koska ja missä eri-
näisessä maan paikassa oli tämä hywä ta-
paus, ei ole luulokan meille lähemmin il-

moittanut, eikä liene suuresti tarpeellinen tieto; omakin alkku on ihmiselle tietämätön.

Muutamit arvelewat ihmisen ja Wiisauden olewan kaksoiset, ehkä aiwan erinäiset luonnostaansa. Wiisaus on ajattelwainen ja wakainen, ihminen hellämielinen ja huikeudewainen, monesti wäärä ja hitainen hywyyteen.

Useat tielkäwät taas tämän arveluksen, ja päättäväät kokonansa, että ihminen on maasta ja Wiisaus taivaasta kotoisin, että wiisaus on lähetetty niin kuin walleuden engeli johdattamaan ihmistä oikealle tielle, waldain maailman myrskystä koston tuonelan rauhallista majaa, josta kautta on tie taivaaseen. Hän johdattaa ihmistä hämäräisen ajan läpitsä autuuden kirkkouteen, niin kuin Moses johdatti Israelin kansaa kowen kautta Kaanaan maahan.

Tämä päätös on kyllä kaunis ja toden mukainen; mutta meille on se yhtä paljo, jos Wiisaus on maasta taikka taivaasta kotoisin; hän on kuitengen ihmisten hywäntekijä ja ystäwä, ehkä ihminen, joka on mullasta kotoisin, ei aina luota häneen, eikä anna itseänsä johdatet-

taa Wiisaudelta, josta pää-maali on useasti edembänä kuin ihmisen ymmärrys voi käsittää. Mieluisemmasti seuraavat ihmiset wiekkautta, walhetta ja hekumaa, sen tähden, että ne ovat kohta alusta ma-keat, niin kuin myrkyt, ja ulkoa kullatut kiildäwinä heidän silmissänsä. Tästä nurjasta menosta tulewat harhautukset ihmisen sukukuntaan.

Turhaan on siis Wiisauksella kauan ollut maan päällä, koska ihmisyys häntä kainoilee, eikä ole vielä tottunut hänen seuraansa; — jaa, hän on useasti wainon alainen Waldakunnissa. Wiisaus on sen tähden turjasti kulkemassa ymbäri maan piiriä. Harwoin hän itsensä julkisesti näyttää. Hän on muinen itsensä näyttänyt; mutta hänelle on pahoin käynyt; hän on wäärän tuomion kautta langetettu maan kulkuteen.

Synvä lusia, jos tahdot lähemmin tietää hänen waelluksensa ja käyntönsä maan päällä, niin seuraa minua ajatustellasi eteen käsin. En minä tahdo pitkillä puheilla sinua ikäwittää, älkä sinä luulko puhettani opetuksen mukaiseksi; — muutoin sinä nuket sanan kuuliana, niin kuin syndinen Seurakunta saarnattaisi.

lyhyesti on asia suurempi, niin kuin o-
jennus-tie pikemmin matkan päähän saataa.
En tahdo minä sinua walheen wädrillä
teillä juoksutellen wäsyttää.

Ulkomailla tulleisiansa oli Wiisauts
joutunut ajatusten Waldakundaan, josta
olema-paikka tähän aikaan on tietämätön.
Mutta Ruhtinasta ei ollut siinä maassa,
waan sitä hallittiin raskaan moni-waldai-
suden alla kowain miesten kautta. Rail-
ti hyvät amut olivat hänen seurassansa
huojendamassa eteen-ottamista, ja ilahut-
tamassa häntä; sillä tuka wiisauden oi-
kein tunde, ei se luowu hänestä tuskai-
seskan elämässä, waan rakastaa häntä
kuolemaan asti. Näistä amuista andoi
hän arwon erinomattain walistukselle, niin
kuin tien neuvojalle kaikille muille amuil-
le. Hywyns ja rakkaus olivat hänelle ai-
wan hartaat, jotka huojendawat elämän
waikeudet. Sanalla sanottu: kaikki amut
olivat hänelle omaiset.

Epä-luuloinen pimeys oli vielä ma-
ailman rasitukseksi. Maakunnan Hallituk-
sessä oli monda jäsendä, jotka palveliwat
epä-luuloa, niin kuin Baalin papit Puu-
Gumalaansa. Wiisauden elämä-kertta oli
tosin kaunis ja hyödyllinen; mutta roh-

Tean neuwonsa kautta saattoi hän itsensä luuloon, että hän on waarallinen Hallitsukselle. Walistuksen loistaisa taitaisi kansa tulla näkemään oman hywänsä, hawaitsemaan oikeuden, jota hänⁿ wailla, ja wäärnyden, jolla händä rasitetaan.

Wiisauus tutki ja opetti luonnon yhteistä lakia; hän sanoi oikeuden olewan yhteisen maan päällä, niin kuin Herran armon taimaassa, josta ei wiheliäistään ulos suljeta. Oikeus olkon runsa, mainitsi hän; ja kaikille ulettawa, niin kuin wesi ja ilma taimaan alla. Joka kieltää oikeuden lähimmäiseldänsä oman woiton tähden, joko omistain itsellensä taikka myyden toiselle, — joka lahjain kautta antaa wäändää itsensä wäärnyteen, se on peto ihmisten kesken, jota pitäisi yhteisellä neuwolla maasta pois juuritettaman, niin kuin sudet ja karhut jahti-werkoilla häwitetään.

Kaikki ihmiset owat Jumalan luotuja. Syndymä ja sääty ei tee heille eroitusta hengensä arwon puolesta. Wirat ja toimitukset owat heillä wasta erinäiset. Suuret ja pienet, kuuliat ja kääskiät owat tarpeelliset Waldakunnassa. Joka wirkansa oikein walwoo, ja toimituksensa tähtää, olkon ammatti korkea taikka alhai-

nen, se on suuri armossa ja kuulusa kunniasa. Kelmit jäävät kälmiiksi ylhäisissä. Kiildakön tornin nuppi korkealla, se on kuitengin sisäldä tyhjä ja pimeä.

Dikea Tuomio-Jstuin on kuin aurin-go, jonga säteet paistavat yhtäläisesti ympäristöille; ylhäiset ja alhaiset, köyhät ja rikkaat, hyvät ja huonot saavat siitä valoa ja lämmitystä. Wiaton olkon wakuutettu Dikeudessa, niin kuin Jumalan kaswoen edessä, ja wääritys wärisökön kullalakin peitetynä. Monda muuta neuwoa ja opetusta oli wiisauus lewittänyt kansakunnassa, josta hedelmäinen laiho oli jo alkanut tuleundumaan, — autuas aika oli jo walttenemallansa.

Kyllä on jo arwattawa, mitä wäärät Hallitus-Miehet ajattelimat näin hywisistä neuwoista ja opetuksista. He näkivät waldansa waarassa. Heitä oli kyllä monda wiisautta vastaan, waan ei woineet warijella pelkoa puolestansa. Nämät miehet olivat nimeldänsä:

S y n d i ja O m a n w o i t o n
p y y n d ö, molemmat wanhaa ja waldaista sukua, joilla on ollut monda orjaa Adamista alkain.

Ylpeys, Tyhmitys ja Epäluulo, jotka ovat olleet alhaista säätyä, mutta nyt korkeassa armosta, erinomattain oman luulonsa jälkeen.

Heikuma, Viekkaus, Vääritys, Waino ja monda muuta heidän wertaistansa, olivat ylennetyt erinäisistä säädyistä erinäisten omaisuutensa kautta. Uhneuskin oli rikkaudensa tähden joutunut kunnia-siaan.

Nämät pitivät neuwoa keskenänsä, kuinga he Wiisauden hukuttaisivat. He olisivat hänen kyllä itse tuomiotakin surmanneet, mutta pelkäsivät kansan kapiinaa; sillä yhteisen kansan seassa, joka säädyssä, oli Wiisaudella monda ystävä, jotka häntä sydämessänsä rakastivat, ja suuressa armosta pitivät, ehkä ei he rohjenneet hänelle ilmeistä kunniaa osottaa. Hallituksen jäsenet päättivät sen tähden asettaa erinäisen Diakonin wiisautta tuomitsemaan. Tyhmitys näistä, joka oli monin kerroin wirta-weljeinsä suosion ansainnut, säädettiin Tuomariksi tähän Diakoneen.

Tämä oli Tyhmityhdelle uusi arwo, jona tähden häntä kunnioitettiin, niin kuin

Tonnat narria kunnioittawat, ja omaksi hyväksensä kiittäin ylistävät, erinomattain Wiekkaukset suuteli häntä sydämellisesti. Hän oli ollut meikäläisenä kaikkein kumartaja, waan nyt, korkeassa säädössä, nopea, ja warsin ynseä alhaisia kohtaan. Sukulaisia ja wanhoja ystäviänsä ei hän ensinkään tunnenu.

Uusia oli jo näin aljettuna, mutta Tuomarin walitsemisessa oli tapahtunut pieni erhetys, joka wasta jälkeen käsin muistettiin. Tyhmäys oli heikko-näköinen ja arka silmistänsä walkeudessa istumaan. Tämä oli läsnä Wiisautta hänelle waikeus; sillä wiisaus andoi walon itsestään. Wirhettä wirheellä parannellen, sidottiin Tuomarin silmät, — ei sillä ehdolla, että oikeus personan katsomata oli tapahtuma, waan sen tähden, että ei wiisauden loiste Tyhmäyttä hämmendäis.

Lain istundo rupesti lähestymään, niin kuin me kohta nähdä saamme. Mutta jos ei menetyt tämän rikos-asian kanssa ole kaikin paikoin tawallisesti laillinen, niin on se siitä arwattawa, että Tyhmäys on tässä Tuomarina, jonga tahto lain sortaa, ja Wääräys Pääle-kandajana, joka oman anomuksensa jälkeen siihen määrät-

tiin, ja oli salainen neuvon andaja Tyhmyydelle. Eikä tässä lain järjestystä katottu, eikä tuomittu miestä lain jälkeen, vaan laki muutettiin miehen mukaan.

Nyt kokouduivat linnassa suureen saliin Oikeuden jäsenet, Tuomari ja hänen Maatinsa, eli lautamiehet, jotka Tuomari oman mielensä jälkeen oli itse valinnut, että päätös yksimielisesti langetettaisi. Lautamiesten nimet ja sääty ovat unhotuksessa; sillä kirjot ovat hävinneet Tuomarilada, joka ei tarkkaudesta suuresti huolinut, joka muutoingin rakasti enemmän lahjoja kuin oikeutta, ja otti useasti makson edellä päin, vaan jätti kirjot valmistamata, jota esimerkiksi laiskat ja kelmit vieläkin seuraavat.

Kuin nyt Wiisautta sisään kutsuttiin, riensi Wääritys oikealle kadelle kunnian tähden, niin kuin kelvottomat aina turhaa kunniaa kilvoitellen etsivät. Mutta Wiisaus lähenee laki-pöytää siivollisella rohkeudella ja valistetuilla kasvoilla, samaten kuin mutnen Wapahtaja Pilatuksen Suomio-Jesuinda. Hän tundee armonsa, eikä tarvitse sitä ennätellen etsiä. Paikan kunnia on hänelle halpa; hän kunnioittaa itse paikkansa.

Kaksi päälle-luotettava vierasta miestä eli todistajaa oli myös varottuna, jotka seisoiwat esihuoneessa ja odottiwat siinä kutsumusta todistamaan wiisautta vastaan, ja sanomaan: amen! joka päälle-kandeeseen. Nämät oliwat nimeldänsä: walhe ja walayattoisuus. Ylman siinä oli Tuomari Päälle-kandajan Wäärnyden salaisen neuwon jälkeen, päättänyt kiusauksen kautta waatia tuomittawaa tunnustukseen, niin kuin sillä hämäräisellä ja julmalla ajalla vielä tapa oli; sillä kymmenengin wiatonda sai silloin hukkoa yhtä syypäästä esittäisä. Mutta kaikkia näitä ei tarwittu; sillä wiisaus andoi rohkean wastauksen joka kysymykseen, joka seljittäin taikka tunnustain päälle-kandeet.

Monda kowaa syhtä tuotiin wiisautta vastaan. Mutta ne kauheat päälle-kandeet oliwat niin perustamattomat, että Tyhmyydenkin sen hawaitti, ja monda siitä laadusta, että niiden toteen näyttämisen kautta olisi itse Tuomari tullut poljetuksi. Esimerkiksi: että Tyhmyyden ja Wiisauden välillä oli wanha riita, että Wiisaus kaikkella tawalla on tahtonut ja tahtoo Tyhmyyttä wahingoittaa. Näin jätettiin todistajat vielä kuulemata, ja esittiin enemmän spitä asiasa.